

Asia: VN/8051/2019

Valtioneuvoston periaatepätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne ja yleiset kommenttinne demokratiapolitiikan tilasta, suunnasta ja seurannasta

Kuntaliitto toteaa, että on erittäin kannatettavaa kiinnittää huomiota suomalaisen demokratian toimivuuteen. Yhdymme periaatepätösluonnoksessa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan demokratiaa, päätöksentekoa ja hallintoa on kehitettävä strategisesti ja ylivaalikautisesti. Erityisesti toivomme yhteistoimintaa kunnallisen demokratian kehittämiseksi ja kuntalaisten luottamuksen lisäämiseksi demokraattista järjestelmäämme kohtaan.

Kuntien tehtävät tulevaisuudessa keskittyvät etenkin osaamisen, kulttuurin ja elinvoiman edistämiseen sekä elinympäristön, demokratian ja paikallisuuden kehittämiseen. Kuntien velvoitteiden rahoitukseen pitää tulevina vuosina kiinnittää riittävästi huomiota. Julkisen sektorin menopaineita ei tule lisätä laajentamalla kuntien sääntelyä, tehtäviä tai velvoitteita.

Periaatepätösluonnoksessa on kuvattu laajasti demokratian toteutumista eri näkökulmista, mutta hyvinvointialueiden merkitystä demokratian kehitykselle ja paikalliselle itsehallinnolle ei luonnoksessa tarkemmin analysoida.

Kuntaliitto kannattaa periaatepätösluonnoksessa mainitun toimenpideohjelman laatimista laajassa yhteistyössä kuntien, hyvinvointialueiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Linjaus 1: Vaalijärjestelmä on toimiva, turvallinen ja luotettava. Jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet ja riittävät valmiudet käyttää osallistumisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- ***Vaalijärjestelmän uudistaminen***
- ***Vaalien turvallisuuden vahvistaminen***
- ***Äänestysmahdollisuuksien joustavoittaminen ja sähköisen äänioikeusrekisterin laajamittainen käyttöönotto***
- ***Äänestysaktiivisuuden ja monipuolisen ehdokasasettelun edistäminen***

Kuntaliitto toteaa, että mikäli vaalijärjestelmää lähdetään uudistamaan, kunnat tulisi osallistaa uudistamistyöhön, ja mikäli kuntien tehtävät vaaliviranomaisina uudistuksen myötä tulisivat lisääntymään tai laajentumaan, tulisi ne kompensoida kunnille.

Kuntaliitto kannattaa sähköisen vaaliluettelon laajamittaista käyttöönottoa. Se mahdollistaisi vaalipäivän äänestystietojen yksityiskohtaisen tarkastelun ja antaisi tarkemmin tietoa äänestyskäyttäytymisestä. Äänestysaktiivisuus on laskenut huolestuttavan alhaiselle tasolle, siksi on tarve tukea äänestyskäyttäytymiseen keskittyvää tutkimusta ja toimenpiteitä. Erityisen tärkeää olisi saada tietoa nuorten äänestyskäyttäytymisestä.

Äänestysaktiivisuuden ja vaaliosallistumisen lisäämiseksi on tärkeää tuottaa tietoa monikielisesti sekä esimerkiksi selkokielellä ja videomateriaalein.

On hyvä, että linjauksessa kannustetaan puolueita monipuoliseen ja monimuotoiseen ehdokasasetteluun. Näin voidaan laajentaa esimerkiksi maahan muuttaneiden henkilöiden aktiivista osallisuutta ja mahdollisuuksia vahvistaa vaikutusmahdollisuuksiaan.

Uuden edustuksellisen demokratian tason vaikutusta kokonaisuuteen on syytä selvittää. Olisi perusteltua arvioida esimerkiksi, keskittyykö valta järjestelmissä harvemmille henkilöille ja onko toimiminen kaikilla tasoilla ajankäytöllisesti mahdollista.

Linjaus 2: Suomessa on käytössä monipuoliset osallistumismahdollisuudet ja yhä useampi käyttää poliittisia- ja kansalaisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- ***Yhdenvertaisen osallistumisen edistämien ja kytkeminen vahvemmin osaksi päätöksentekoa ja valmistelua.***
- ***Osallisuusjärjestelmien kehittäminen sekä arviointi kunnissa ja hyvinvointialueilla.***

- ***Aloite-instrumenttien tarkastelu sekä erilaisten osallistumis- ja vaikuttamismenetelmien laajamittainen hyödyntäminen. Digitaalisen osallistumisen ja verkkodemokratiapalvelujen kehittäminen.***
- ***Osallistumistoimien arviointi ja mittaaminen sekä yhdenvertaisen osallistumisen kehittäminen.***

Kuntaliitto pitää toimenpide-ehdotusten teemoja kannatettavana. On hyvä, että osallisuusjärjestelmien kehittämisessä on mainittu kuntien lisäksi myös hyvinvointialueet, yhdistykset ja vapaat kansalaistoimijat. Tällä hetkellä hyvinvointialueille rakennetaan demokratiarakenteita, joista hyvinvointialuelain 29 §:ssä säädetään.

Kuntien välillä on edelleen suuria eroja siinä, millaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ne ovat ottaneet käyttöön. Esimerkiksi pienemmissä kunnissa ei välttämättä ole resursseja tai osaamista lähteä tarjoamaan laajemmin erilaisia keinoja. Pienemmissä kunnissa on myös totuttu käyttämään suoria kontakteja viranhaltijoihin ja päättäjiin. Kuntaliitto katsookin, että osallistumistyöhön tulisi osoittaa kunnille kansallisella tasolla konkreettista tukea, koulutusta ja resursseja. Tämän tulisi toteutua myös hyvinvointialueilla.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan erityistä huomiota tulisi kiinnittää kaikkien palveluja käyttävien mahdollisuuksiin vaikuttaa saamiinsa palveluihin. Samoin tulisi huolehtia, että kunnissa jo tehtyjä asukkaiden osallistumisen kehittämiseen liittyviä hyviä käytäntöjä hyödynnetään hyvinvointialueiden osallistumisohjelmissa ja konkreettisissa toimenpiteissä. Näkemyksemme mukaan hyvin toimivasta yhdyspintatyöstä hyötyvät kaikki.

Päätöksenteon tietoperustaisuus ja asukkaiden osallistumisen sekä kokemusasiantuntijuuden lisääminen vaativat systemaattista tietopohjan kehittämistä. Paikallistason päätökset vaativat tuekseen paikallistason tietoa, joka on saatavilla avoimesti ja maksutta. Tällä hetkellä haasteet kunnissa ovat suuria erityisesti vähemmistöistä saatavan tiedon osalta. Vaikutusten ennakoarvioinnin kehittämisessä on runsaasti hyödyntämätöntä potentiaalia.

Yhteiskunnallisen osallisuuden tukemisessa on kiinnitettävä huomiota kuntalaisten erilaisiin mahdollisuuksiin ja valmiuksiin. On myös tärkeää kehittää digitaalisen osallistumisen mahdollisuuksia ja verkkodemokratiapalveluita. Osallistava suunnittelu on omiaan edistämään uusien kuntalaisten ja hyvinvointialueen asukkaiden kiinnostusta oman kunnan ja alueen asioihin sekä laajentamaan osallisuuttaan esimerkiksi asettumalla ehdokkaaksi vaaleissa. Kuntalaisten ja hyvinvointialueen asukkaiden tietoisuutta perusoikeuksista ja yhteiskuntamme toimintatavoista tulee vahvistaa.

Monissa kunnissa on perustettu vaikuttamisen ja osallistumisen kanavaksi neuvoa-antavia monikulttuurisuustoimikuntia tai -neuvottelukuntia. Näissä eri väestöryhmien edustajat voivat tuoda

esiin näkemyksensä muun muassa palveluiden kehittämisestä. Kuntaliitto pitää tällaisia vaikuttamisen ja osallistumisen kanavia suositeltavina.

Kannatamme osallisuustoimien arvioinnin ja mittaamisen kehittämistä, jotta eri asukasryhmien tasa- ja yhdenvertainen osallistuminen kunnan toimintaan ja päätöksentekoon onnistuisi. Pidämme Kuntaliitossa tärkeänä, että kunnilla ja hyvinvointialueilla on myös toimenpiteitä kaikkien vähän osallistuvien asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi.

Periaatepäättösluonnoksen luvussa 2.1, s. 16 otsikon ”Luottamushenkilöpaikat ovat vähentyneet ja tehtävät kasaantuvat” alla käsitellään tärkeää aihetta, joka kaipaasi näkemyksemme mukaan laajempaa yhteiskunnallista keskustelua.

Periaatepäättösluonnoksen yhteiskunnallista keskustelukulttuuria käsittelevässä luvussa 2.5 on nostettu esille huoli yhteiskunnallisen keskustelukulttuurin tilasta. Kuntaliitto jakaa tämän huolen. Yhteiskunnassamme yhä enenevässä määrin uhkauksia ja vihapuhetta kohdistuu esimerkiksi luottamushenkilöihin. Vihapuhe kytkeytyykin laajemmin koko lähidemokratian toimivuuteen.

Luonnoksessa todetaan, että osallisuusjärjestelmien toimivuutta arvioidaan 2020-luvun loppupuolella. Kuntaliiton näkemyksen mukaan arviointia tulisi kuitenkin tehdä jatkuvasti.

Linjaus 3: Demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatus sekä jatkuva oppiminen tukevat osallistumisoikeuksien toteutumista

Toimenpide-ehtotusten teemat demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatuksen tukemiseksi

- ***Nuorten koulutuspolkujen eriytymiseen puuttuminen varhaisessa vaiheessa. Osallistumista tukevan tietopohjan ja valmiuksien varmistaminen.***
- ***Ajantasaisten koulutus- ja oppimateriaalien saatavuuden parantaminen (demokratia- ja ihmisoikeuskysymyksistä). Valtakunnallisen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osaamiskeskuksen perustamisen selvittäminen sekä ajankohtaisten pilottihankkeiden tulosten valtakunnallinen jalkauttaminen.***
- ***Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeusasioissa.***
- ***Kansalaistaitojen sekä avoimen keskustelun vahvistaminen disinformaation tunnistamiseksi ja torjumiseksi (ml. digitaalinen- ja mediakasvatus).***
- ***Yleisten kirjastojen ja museoiden verkoston roolin vahvistaminen yhteiskunnallisen osallistumisen ja medialukutaidon vahvistamisessa.***
- ***Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan osaamisen vahvistaminen ja painoarvon lisääminen kotoutumiskoulutuksessa sekä monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa.***

- ***Riittävien resurssien turvaaminen kansalaisyhteiskunnan toimijoille demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan koulutuksen tarjoamiseen.***

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kasvatus- ja koulutuspalveluiden rooli ja merkitys on tunnistettu. Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että kasvatus- ja koulutuspalveluiden koskevassa periaatepäätösluonnoksen osiossa on terminologista ja sisällöllistä epätarkkuutta.

Asenteisiin vaikuttamisessa kasvatus- ja koulutuspalveluilla on keskeinen asema. Oppiaineissa, - materiaaleissa ja aihekokonaisuuksissa on tärkeää painottaa demokratiakasvatusta, syrjimättömyyttä ja ihmisoikeuksien kunnioittamista.

Kasvatus- ja koulutuspalveluiden työvoimapulaa tulee helpottaa nopeilla toimilla lisäämällä esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen, aloituspaikkoja.

Kuntaliitto tuo esille, että periaatepäätösluonnoksessa ei viitata kansalliseen lukutaitostrategiaan 2030, jossa kuvataan toimia, joita Suomessa tulee tehdä monilukutaidon vahvistamiseksi.

Kuntaliiton huomiot toimenpide-ehdotuksista:

Kuntaliitto ei yhdy opettajien täydennyskoulutuksen osalta täydennyskoulutusta koskevan haasteen ratkaisemisehdotukseen koskien opettajarekisteriä. Kuntaliitto on antanut opettajarekisteriä koskevasta selvityksestä lausunnon <https://www.kuntaliitto.fi/lausunnot/2022/opettajarekisteria-ja-opettajatiedonkeruuta-koskeva-selvitys>

Kuntaliitto esittää, että opettajarekisteriä ei periaatepäätöksessä esitetä ratkaisuna täydennyskoulutuksen haasteisiin. Kuntaliitto esittää, että toimenpide-ehdotus tiivistetään seuraavanlaiseksi: Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusnäkökulman vahvistamiseksi opettajien peruskoulutuksessa tarvitaan pitkäjänteistä kehitystyötä, yhteistyötä opettajankoulutusta tarjoavien laitosten kesken ja muiden toimijoiden, kuten kuntien ja koulutuksen järjestäjien kanssa, pysyviä rakenteita ja resursseja sekä valtakunnallisen yhdenvertaisuuden parantamista. Ratkaisut edellyttävät aktiivista vuoropuhelua eri toimijoiden kesken.

Kuntaliitto tunnistaa yhtenä vahvistamiskeinona sen, että selvitetään erillisen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuskeskuksen tarvetta, mutta ei pidä ko. toimenpide-ehdotusta ensisijaisena tai välttämättä tehokkaana alueellisesti jalkautuvana osaamista ja koordinaatiota lisäävänä palveluna.

Kasvatus- ja opetushenkilöstön osaamisen kehittämisen eteen voitaisiin tehdä hyviä toimenpiteitä jo nyt olemassa olevin rakentein ja keinoin esimerkiksi panostamalla kasvatus- ja koulutuspalveluiden perusrahoitukseen sekä eri koulutusmuotoja ohjaavien opetussuunnitelmien tavoitteisiin ja sisältöihin kytkeytyvien tukimateriaalien tekoon.

Linjaus 4: Avoin, läpinäkyvä ja vuorovaikutteinen hallinto vahvistaa luottamusta. Päätöksenteko on tietoperusteista

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla hallinnon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä voidaan edistää

- *Julkisen hallinnon viestinnän kehittäminen yhteiskunnan toimintaan liittyvissä asioissa.*
- *Julkisuuslain uudistuksen loppuunsaattaminen. Avoimuusrekisterin saattaminen voimaan, seuranta sekä kehittämistarpeiden arviointi.*
- *Lainsäädäntäprosessin avoimuuden ja osallistavuuden parantaminen sekä virkamiesten osaamisen kehittäminen.*

Kuntaliitto pitää toimenpide-ehdotusten teemoja kannatettavana.

Avoimuus on keskeinen osa hyvää hallintoa. Avoimen hallinnon edistäminen onkin koko julkisen hallinnon yhteinen tehtävä ja avoimuutta on edistettävä jatkuvasti, myös osana käynnissä olevia uudistuksia. Avoimen hallinnon toteutuminen vaatii kaikkien julkisen hallinnon toimijoiden ymmärrystä siitä, mikä sen merkitys on koko yhteiskunnalle. Siksi sen merkityksen avaaminen on erityisen tärkeää myös kunnissa, ja varmasti myös hyvinvointialueilla. Avoimen hallinnon periaatteiden vieminen läpileikkaavasti koko julkiseen hallintoon edellyttää hyvää johtamista ja tarvittavia resursseja.

Kuntien toiminnassa, päätösten valmistelussa ja kaikessa kuntien toiminnan kehittämisessä tulee toteuttaa avoimen hallinnon periaatteita huomioiden kuitenkin, että kuntakonserneihin kuuluu myös markkinoilla toimivia yrityksiä esimerkiksi energia-alalla. Erityisen tärkeää on, että kuntalaiset huomioidaan riittävästi jo päätöksentekoon tulevien asioiden valmistelussa. Tähän Kuntaliitto esittää laaja-alaista ja systemaattista koulutusta. Lisäksi tulee tukea kuntia rakentavassa vuorovaikutuksessa ja dialogin lisäämisessä kuntalaisten ja kuntien luottamushenkilöiden sekä viranhaltijoiden välillä. Avainasemassa tässä on ennakoiva viestintä.

Julkisen hallinnon strategia on mainittu ainoastaan liitteessä hallituskauden aikana toteutetuista toimenpiteistä (s.41). Toimintalinjaus 2 ”Laajennamme mahdollisuuksia vaikuttaa ja rohkaisemme ihmisiä osallistumaan valmisteluun ja päätöksentekoon” ja sen toimenpiteet sisältävät vastaavia elementtejä kuin tässä periaatepäätösluonnoksessa on nostettu esiin. Koska julkisen hallinnon strategia -valmistelussa on järjestetty vuoden 2020 laajalti kuulemisia ja tilaisuuksia myös esimerkiksi kuntatoimijoille, (ks. kohta 8 listaus) pitäisimme tärkeänä, että asiaan viitattaisiin, ei vain

liitteenä, vaan myös varsinaisessa tekstiosassa. Julkisen hallinnon ja avoimen hallinnon strategian huomioiminen on Kuntaliiton – ja kuntien - näkökulmasta olennaista.

Kuntaliitto on ollut mukana julkisuuslain uudistamistyössä, joten luonnollisestikin pidämme erittäin tärkeänä sitä, että uudistustyö viedään loppuun. Julkisuuslaki on hallinnon yleislaki, jota sovelletaan erittäin laajasti hallinnossa. Sen takia on tärkeää, että uudistuksen täytäntöönpanoon myös käytännössä varataan resursseja.

Periaatepäätösluonnoksessa mainitun avoimuusrekisterin osalta toteamme, että se tulee eduskunnan ja valtionhallinnon osalta käyttöön varsin pian, ja sen jälkeen on mahdollista arvioida kuntien ja hyvinvointialueiden tilanne rekisterin osalta.

Kuntaliitto tuo esille, että eri ministeriöiden lausuntopyyntöjen määräpäivät osuvat usein lomakaudelle tai juuri sen jälkeen, mitä ei voida pitää avoimen ja osallistavan hallinnon periaatteiden mukaisena.

Kuntien vahva edustus lainsäädäntötyössä on kaikkien etu.

Linjaus 5: Yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri on rakentava, moniarvoinen ja syrjimätön sekä mahdollistaa eri väestöryhmien osallistumisen

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla keskustelukulttuuria voidaan parantaa

- *(Puolueiden välisen) dialogin ja yhteistyön tunnistaminen keskeiseksi elementiksi rakentavassa yhteiskunnallisessa keskustelukulttuurissa.*
- *Hyvien väestösuhteiden edistäminen dialogin keinoin.*
- *Oikeiden osallistumisinstrumenttien valinta osallistumisen eriytymisen vähentämiseksi.*
- *Viranomaistoimien jatkaminen ja osaamisen kehittäminen vihapuheeseen ja häirintään puuttumiseksi.*
- *Vihapuheen ehkäisy sekä tietoisuuden lisääminen vihapuheen ja häirinnän kohtaamisesta sekä sananvapauden rajoista.*

Kuntaliitto pitää toimenpide-ehdotusten teemoja kannatettavana.

Yhteiskunnallisen osallisuuden tukemisessa on kiinnitettävä huomiota kuntalaisten erilaisiin mahdollisuuksiin ja valmiuksiin. Viranomaisten viestinnässä tulee päästä lähemmäs ihmistä, ja selkeäkielisyys, selkokielisyys sekä monikielisyys virkakielessä ja viestinnässä tulisi aina huomioida.

Vihapuhe kaventaa yhteiskunnallista keskustelua. Samalla se uhkaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien sananvapautta. Tutkimukset ovat osoittaneet, että etenkin sosiaalinen media on viime vuosikymmenen aikana lisännyt yhteiskunnallisen keskustelun kuplautumista ja polarisoitumista. Vihapuheella on hyvin usein myös sukupuoliulottuvuus. Turvallisuuden tunne on naisilla ja sukupuolivähemmistöön kuuluvilla usein heikompi. Tämän vuoksi erilaisia stereotyyppioita ja rakenteellista rasismia on tärkeä purkaa yhteiskunnan tasolla systemaattisesti.

Linjaus 6: Aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta on keskeinen osa toimivaa demokratiaa
Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja osallistumista

- *Autonomisen ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan merkityksen tunnistaminen sekä kumppanuuteen perustuvan sektorien välisen yhteistyön edistäminen.*
- *Kansalaisyhteiskuntaan liittyvien muutosten ja niiden vaikutusten pitkäjänteinen arviointi ja seuranta.*
- *Kansalaistoiminnan rahoitus- ja varainhankintatietoisuuden ja osaamisen tukeminen sekä varainhankintainnovaatioiden kehittäminen.*
- *Nuorten vapaaehtoistoiminnan tukeminen koulujen ja oppilaitosten avulla.*
- *Kansalaisyhteiskuntatutkimuksen edistäminen ja tutkimustiedon parempi hyödyntäminen. Virkahenkilöiden kansalaisyhteiskuntaosaamisen ja –tietämyksen vahvistaminen.*
- *Kulttuurilaitosten roolin ja toiminnan vahvistaminen kotouttamisessa ja sosiaalisessa yhteenkuuluvuudessa sekä kulttuurin nostaminen kestävän kaupunkikehityksen keskiöön.*

Kuntaliitto pitää toimenpide-ehdotusten teemoja kannatettavina.

Kuten periaatepäätösluonnoksessa todetaan, kansalaisyhteiskunta kanavoi yhteiskunnalliseen keskusteluun myös heikommassa asemassa olevien ihmisten äänet. On tärkeää tiedostaa myös heikommassa asemassa olevan väestön laaja kirjo, ml. etniset vähemmistöt, asunnottomat, ihmiskaupan uhrin, väkivallan uhrin.

Hyvinvoinnin ja demokratian yhteys ja kytkös sukupolvelta toiseen siirtyvään hyvinvointiin on nähtävä selkeästi. Tapojen, tottumusten ja asenteiden siirtyminen aikuisilta lapsille haastaa demokratiakehitystä, mutta luo siihen myös paljon mahdollisuuksia.

Linjaus 7: Suomi tukee demokratiakehitystä kansainvälisesti

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansainvälistä demokratiakehitystä

- *Toimijoiden yhteydenpidon lisääminen kansallisella tasolla ja Suomen kansainvälisen demokratiatyön kehittäminen kokonaisuutena. Suomalaisen demokratia-, ihmisoikeus- ja oikeusvaltioalan asiantuntemuksen hyödyntäminen kansainvälisessä yhteistyössä.*
- *Politiikassa aliedustettujen ryhmien poliittisen osallistumisen vahvistaminen tukemalla kansainvälisesti puolueita ja parlamentteja. Erilaisten tapojen kehittäminen tukemaan eri toimijoiden osallistumisoikeuksien toteutumista sekä mediavapautta.*
- *Valtioneuvoston tutkimustoiminnan kehittäminen sekä seuranta kansainvälisen demokratiatyön vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista.*
- *Suomen aktiivinen toiminta Euroopan Unionin Team Europe Democracy–aloitteessa ja hallitusten välisissä demokratiajärjestöissä. Suomen tuki Kansainväliselle demokratia- ja vaaliapuinstituutille (International Institute for Democracy and Electoral Assistance, International IDEA).*

Paikallis- ja aluetason merkitystä suoran kansainvälisen yhteistyön ja sitä kautta demokratiavaikuttamisen keinona ei ole periaatepäätösluonnoksessa mainittu. Paikallistason verkostoilla, ystävyyskuntatoiminnalla, paikallistason kehitysyhteistyöllä sekä muilla yhteistyön muodoilla on tärkeä merkitys ruohonjuuritason vaikuttamisessa ja tiedon välittämisessä. Kuntien kestävän kehityksen työ on merkittävää myös kansainvälisessä toimintaympäristössä. Euroopan alueiden komitea on suora kanava kunnille vaikuttaa demokratia- ja ihmisoikeusasioihin. Euroopan neuvoston kunta- ja aluehallintokongressissa Suomen paikallis- ja aluehallintotason luottamushenkilöt toimivat aktiivisesti monitorointi- ja vaalitarkkailutehtävissä, joiden tarkoituksena on edistää ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen ohella demokratian toimivuutta kaikissa Euroopan neuvoston 46 jäsenmaassa.

Martikainen Katriina
Suomen Kuntaliitto ry